

کانال تخصصی تاریخ من
@tarikheman3

کد جزوه:

۲۱۶

تاریخ

پایه : دهم علوم انسانی
تهیه کننده : فریده جهانگیری- ایزه

درس شانزدهم

هنر و معماری

مادی ها

هنر در دوره ماد: اشیای زرین و سیمین و ظروف سفالی نشان دهنده مهارت هنرمندان مادی در فلزکاری، جواهرسازی و سفالگری می باشد.

هنر مادی متکی به تجربیات هنری بومیان غرب فلات ایران که قرنها پیش از مادی ها در این منطقه می زیستند و تمدن درخشانی داشتند، بوده است

دستاوردهای حکومت مادی در عرصه معماری: در این دوره قلعه ها، کاخ ها و شهرهایی ساخته شد مادها در قلعه سازی و ساخت قلعه های مستحکم برای مقابله با دشمنان خارجی خود به ویژه آشوریان تبحر داشتند

دلیل ساخت قلعه در زمان مادها: برای مقابله با دشمنان خارجی خود به ویژه آشوریان

پایتخت مادها: شهر هگمتانه، همدان امروزی، که یونانیان به آن اکباتان می گفتند این شهر از هفت قلعه تو در تو تشکیل می شد برخورداری هر قلعه از رنگ نمادین خاصی داشت.

شهرها مهم دوران مادها: بیستون، اسپدانه (اصفهان) و کنگاور

هخامنشیان

علت شکوفایی هنر و معماری در دوران هخامنشیان: به علت ثبات و آرامش، رونق اقتصادی و حمایت پادشاهان

مناطق مورد توجه به لحاظ معماری دوران هخامنشیان: پاسارگاد، تخت جمشید و شوش

در این مناطق هنرهای تزئینی وابسته به معماری، نقش برجسته های سنگی و نونه هایی از آثار سفالین، فلزی، سنگی و مانند آنها به دست آمده است.

ویژگی های مهم هنر و معماری هخامنشیان: ۱- تاثیر پذیری از دستاوردهای هنری اقوام و ملت های تابع ۲- تجربیات

و سبک های هنری اقوام غیر ایرانی با شیوه های بومی ترکیب شد و هنر به وجود آمد که تازگی و روح ایران ی بر آن حاکم

بود ۳-درباری بودن هنر و معماری ۴- طبیعت گرایی یا به عبارت دیگر، استفاده و تقلید از عناصر طبیعت مانند حیوانات و گیاهان در آثار هنری

ویژگی شاخص هنر و معماری هخامنشیان: درباری بودن

هنر درباری: به معنی به نمایش گذاشتن شکوه شاهانه و تشریفات و تجملات درباری

علت ساخت آثار هنری شاخص و ساختمان های مجلل: به خواست شاهان و درباریان برای زندگی تجملاتی و تشریفاتی به وجود آمد.

معماری

مهمترین بناهای دوران هخامنشیان: آرامگاه هها، کاخها، آتشگاهها و دیگر ساختمانهای عمومی

قدیمی ترین بناهای هخامنشیان: مربوط به پاسارگاد

نخستین پایتخت هخامنشیان: پاسارگاد

مجموعه پاسارگاد: شامل کاخ شاهی و آرامگاه کوروش هخامنشی به نوشته مورخان یونانی، این ساختمان ها در میان باغ بسیار زیبایی قرار داشت.

اوج شکوه و عظمت معماری هخامنشیان: دوران داریوش یکم

آثار معماری دوران داریوش بزرگ: کاخ بزرگ آپادانا در شوش عظیم ترین مجموعه ساختمانی و شاهکار معماری جهان باستان تخت جمشید

کاخ آپادانای شوش: باگرد آوردن بنایان و کارگران ماهر و مصالح ساختمانی عالی از سراسر امپراتوری ساخته شد.

پایتخت اداری حکومت هخامنشیان: شهر شوش

تخت جمشید: ساخت به دستور داریوش یکم و جانشینانش، با مشارکت گروه کثیری از معماران، بنایان، هنرمندان و کارگران و نیز با گردآوری مصالح ساختمانی از سرتاسر قلمرو هخامنشی برپا گردید.

سنگ نگاره ها

پیشینه: تصمیم به ایجاد بناها، ثبت رویدادها و اقدام شاهان به وسیله کنده کاری نقش ها بر دیوارهای سنگی یا صخره های کوهستانی در ایران پیشینه ای کهن دارد.

سنگ نگاره ها در دوره هخامنشی

نقش برجسته های سنگی دوران هخامنشیان: ۱- نشان دهنده مهارت، ذوق و ظرافت هنرمندان سنگ تراش است ۲- برخی از نقش برجسته ها بر سینه صخره ای کوه ها و بسیاری دیگر بر روی دیوار بناهای حکومتی مانند کاخ و آرامگاه ها کنده کاری شده اند

نقش و نگاره های کنده کاری شده عبارتند از: ۱- پیکره پادشاه و ملازمان او به هنگام پیروزی بر دشمنان ۲- بارعام ۳- پیکره حیوانات واقعی و افسانه ای ۴- نمادها و نشانه های دینی

اهوره مزدا در نقش برجسته های صخره ای: اهوره مزدا به شکل نمادین حلقه ای بال دار در حال پرواز بر بالای سر پادشاه

مقایسه نقش برجسته های هخامنشی با دوران پیش از آن: نشان دهنده تأثیر پذیری هخامنشیان از نقش برجسته های بین النهرین و به ویژه نقش برجسته های آشوری است.

مناطق کشف تندیس و مجسمه های هخامنشیان: تخت جمشید و شوش
پیکره بدون سر دوران هخامنشی متعلق به داریوش یکم و در شوش از زیر خاک بیرون آورده شد.

فلزکاری و جواهرسازی

ظریف ترین آثار هنری دوران هخامنشیان: فلزکاری های نفیس و جواهرات ممتاز مختص پادشاه و درباریان
آثار فلزی کشف شده از دوران هخامنشیان: انواع گوناگونی از تکوک (ریتون) و دیگر ظرف های طلایی، نقره ای و مفرغی
مزمین به نقش های مختلف و نیز زیورآلات

بافندگی

تنها اثر بافندگی از دوران هخامنشیان: قالی پازیریک

وضعیت هنر بافندگی هخامنشیان: براساس شواهدی مانند جامه های پر نقش و نگار و تزیین شده پادشاه و سپاهیان
در نقش برجسته ها هنر بافندگی در اوج قرار داشت.
وود فرش پازیریک نشان می دهد بی شک، تالارهای بزرگ کاخهای پادشاهان در شوش و تخت جمشید با قالی ها و
منسوجات نفیس و مرغوبی مفروش بوده است.

اشکانیان و سلوکیان

سلوکیان: تلاش کردند فرهنگ، هنر و معماری یونانی در ایران به کار گرفته شود، مهاجرت عده زیادی از یونانیان به میهن
ما و ساخت سکونتگاه ها و شهرهای جدید بر پایه اصول معماری یونانی
اشکانیان: در آغاز، دنباله رو دستاوردهای فرهنگی و هنری یونانیان اما به تدریج از نفوذ فرهنگ، هنر و معماری یونانی در
ایران کاسته شد.

معماری و شهر سازی

شهر و شهر نشینی در دوره اشکانیان گسترش قابل توجهی داشت.

آثار برجسته معماری دوران اشکانیان: ۱- بقایای شهرنسا، صد دروازه (دامغان) ۲- معبد آناهیتا در شهر کنگاور در استان
کرمانشاه ۳- کوه خواجه سیستان ۴- کاخ شهر هترا (الحضر) در نزدیکی موصل در کشور عراق.
مصالح ساختمانی دوره اشکانیان: بیشتر شامل خشت، آجر، سنگ تراشیده و تراشیده
ویژگی های معماری دوران اشکانیان: ۱- ساخت بناهای طاق دار، گنبدی و دارای ایوان ۲- هنر گچ بری ۳- آرایه دیگر
معماری اشکانی، نقاشی دیواری
هنر گچ بری در بناهای کوه خواجه به نهایت ظرافت رسید.

پیکر سازی

هنر مجسمه سازی اشکانیان متأثر از هنر یونانی رونق گرفت ایجاد

برجسته ترین پیکره به جا مانده از اشکانیان: پیکره برنزی شاهزاده اشکانی
مقایسه نقش برجسته های دوران اشکانیان با دوران قبل و بعد آن ها: نقش برجسته های اشکانیان از نظر فنی و
هنری در سطح نقش برجسته های هخامنشی و ساسانی نیستند.
از دیگر هنرهای رایج دوران اشکانیان: سفالگری، فلزکاری و جواهرسازی
ویژگی سفالهای دوره اشکانیان: سفال ها نقش و طرح متنوع و گوناگون نداشتند اما دارای لعابی، اغلب سبز رنگ بودند.

ساسانیان

همچون حکومت‌های پیشین و بلکه بیشتر از آنها، به هنر و هنرمندان اهمیت می دادند.

پیامد توجه ساسانیان به هنر: هنری پدید آمد که به لحاظ عظمت و شکوه، با هنر روم برابری می کرد و حتی گاه بر آن برتری داشت.

ریشه هنر ساسانی: ریشه در هنرهای کهن ایران و هنر دوران هخامنشی و اشکانی و حتی از هنر یونانی و رومی نیز تاثیر پذیرفته بود.

پس از سقوط ساسانیان و ورود اسلام به ایران، هنر اسلامی از هنر ساسانی، تاثیر بسزایی از هنر ساسانی پذیرفت.

معماری و شهرسازی

معماری و شهرسازی در دوره ساسانیان پیشرفت چشمگیری کرد.

مهمترین آثار معماری ساسانیان: شامل کاخها، آتشکده ها، پلها، کاروانسراها، قلعه ها و بندها (سدها)

آغاز معماری ساسانیان: شروع با بنای کاخ اردشیر در فیروزآباد فارس (گور) و اوج آن با ساخت کاخ تیسفون.

کاخ تیسفون: یکی از باشکوهترین و زیباترین بناهای ساسانی که در کنار رود دجله ساخته شد.

طاق یا ایوان کسری: بخشی از کاخ تیسفون

ویژگی های برجسته معماری ساسانی: کاربرد وسیع گنبد، ایوان و طاق در ساخت بناها به ویژه کاخها معماران ایرانی

فنون و مهارت ساخت گنبد را توسعه دادند و سبک آنان، الگویی برای معماران دوران اسلامی شد و معماران اروپایی از آن تقلید کردند.

تزیینات داخلی دوران ساسانیان: برای تزیینات داخلی کاخها و بناها از روشهای گوناگون مانند موزاییک کاری، نقاشی دیواری، گچبری و نقش برجسته استفاده می شد.

آتشکده ها: یکی از بناهایی که به صورت متعدد در مناطق مختلف عصر ساسانی ساخته می شد آتشکده ها بودند که به شکل گنبد چهار طاقی بود و آتش مقدس در درون آن نگهداری می شد.

ساخت شهر در عصر ساسانی: در طی حدود چهار قرن فرمانروایی ساسانیان بر ایران، شهرهای متعددی در گوشه و کنار

کشور، به خصوص در فارس و خوزستان به فرمان پادشاهان برپا گردید طرح و نقشه شهرسازی ساسانی: طرح و نقشه شهرهای ساسانی برگرفته از شهرهای اشکانی به شکل دایره بود.

سنگ نگاره ها

هنر کنده کاری بر روی دیواره های سنگی و صخره ها، بار دیگر در دوره ساسانیان اوج گرفت و هنرمندان استعداد و نبوغ خود را به نمایش گذاشتند.

نقش برجسته های عصر ساسانیان: نقش برجسته های فراوان و در مقیاس بزرگ خصوصا در فارس، زادگاه خاندان شاهی از دوران ساسانی باقی مانده است.

محتوا و مضمون نقش برجسته های دوران ساسانی: اغلب، اعطای منصب شاهی از سوی اهوره مزدا به شاه و صحنه هایی از پیروزی های شاهان بر دشمنانشان است.

معروفترین نقش برجسته دوره ساسانیان: مجموعه طاق بستان دارای دو طاق سنگی بزرگ و کوچک نقش دار و یک نقش برجسته بدون طاق

علت شهرت مجموعه طاق بستان: طاق بزرگ است که شکارگاه خسرو پرویز را در دیواره های داخلی طاق نشان می دهد.

نقاشی و نگارگری

در دوران ساسانی هنر نقاشی و نگارگری رونق و رواج چشمگیری یافت و نقاشان ایرانی در **ترسیم نقوش گل و گیاه، جانوران و انسان،** مهارت داشتند نقش و نگارهای نقاشان ایرانی الهام بخش هنرمندان دوران بعد به ویژه دوره اسلامی بود.

فلزکاری و قلم زنی

آثار نقره عهد ساسانی از شهرت فراوانی برخوردارند

آثار فلزی باقی مانده عصر ساسانی: این آثار که ظرافت فوق العاده ای دارند شامل: انواع بشقاب، سینی و کاسه می باشد. کاربرد اصلی ظروف فلزی عصر ساسانیان: این ظرف ها با نقش و نگارهای بسیار زیبا و ظریف اغلب برای مصرف خاندان شاهی و خانواده های اشرافی تهیه می شدند.

هنر فلزکاری ساسانیان بعدها در آثار هنری کشورهای مختلف تقلید شد.

وضعیت هنر سفالگری در عصر ساسانیان: بر خلاف فلزکاری، هنر سفالگری در دوره ساسانی رونق گذشته را نداشت. موسیقی یکی از دوران های درخشان موسیقی ایران به هنرمندان عرصه موسیقی از منزلت و امتیازات ویژه داشتند و بیش از پیش مورد توجه شاهان ساسانی بودند.

گوسان، خنیاگر و رامشگر: خوانندگان و نوازندگان دوره ساسانی

بافندگی: هنر بافندگی استعداد و نبوغ هنری هنرمندان عصر ساسانی را نمایش می دهد.

نمونه آثار بافندگی: منسوجات، پارچه های ابریشمی، بسیار ظریف و پر نقش و نگار، فرش بافی قالی بهارستان

قالی بهارستان: قالی کاخ تیسفون که اعراب مسلمان به غنیمت گرفتند.

کانال تخصصی " تاریخ من " @tarikheman3

تاریخ